

Nr 16.

Ankom till riksdagens kausli den 2 mars 1916 kl. 4.30 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 1 § i lagen om servitut den 14 juni 1907.

Närvarande: herrar Lindhagen, Transa*), Söderbergh*), Rogberg, Alexanderson, greve Spens, Dahl, Hult, Tisell, Schotte, Lindqvist i Stockholm*), Pettersson i Bjälbo, Persson i Norrköping, Gustafsson i Örebro, Karlsson i Fjäl och Holmdahl.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti en inom andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 100, har herr *Molin* i Dombäcksmark hemställt, »att riksdagen för sin del ville besluta följande ändrade lydelse av 1 § i lagen den 14 juni 1907 om servitut:

§ 1.

Lägges å fastighet besvär och last till förmån för annan fastighet eller ock för gruva såsom angående väg, vattens ledning eller uppdämning, ledning för överförande av kraft, leverans av elektrisk energi, skogsfång, mulbete, torv-, ler- eller grustäkt, utsikt eller fönster, må till säkerhet för beståndet av det servitut meddelas inteckning under de villkor och i den ordning, särskilt är stadgat.»

Till stöd för sin ifrågavarande hemställan har motionären anført följande:

»Ett numera synnerligen vanligt tillvägagångssätt vid försäljning av vattenfall är, att säljarna såsom likvid för försäljningen tillförsäkra sig fri leverans av elektrisk energi för diverse husbehovsändamål, så snart vattenfallet blivit utbyggt och kraftstationen kommit i gång.

*Motionärens
motivering.*

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 9 saml. 11 häft. (Nr 16.)

Att dylika avtal komma till stånd kan från allmän synpunkt sett ej vara annat än förmånligt, då vederbörande säljare dåmedelst sörja för att även kommande släktled erhålla något av vattenkraftens värde. Tyvärr synes nu gällande lagstiftning rörande inteckning icke medgiva, att utfästelser från köparnas sida att till säljarna för all framtid leverera elektrisk energi kunna i vanlig ordning intecknas uti de fastigheter, till vars förmån vattenkraft sålts. Sålunda hava ansökningar om inteckning för ifrågavarande ändamål blivit avslagna.

Ehuru 54 § i kungl. förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning uttryckligen stadgar: »Vad i denna förordning är stadgat angående nyttjanderätt, gälle ock i fråga om rätt till avkomst eller annan förmån, som åt någon upplåtes att utgå av fast egendom», och fri leverans av elektrisk energi ju om något måste såväl språkligt som reellt anses vara »annan förmån», hava ansökningar om inteckning för ändamålet avslagits, företrädesvis kanske därför att vid tiden för den kungl. förordningens tillkomst man ej förutsåg, att avtal överhuvud om leverans av fri elektrisk energi någonsin skulle komma till stånd. Genom prejudikat har sålunda den juridiska uppfattningen gjort sig gällande, att inteckning för sådana ändamål skall vägras.

Genom lagen den 14 juni 1907 om servitut synes man velat så att säga legalisera de givna prejudikaten, i följd varav vid uppräknandet av de förmåner, som kunde bli föremål för inteckning, icke medtogs förmånen av leverans av elektrisk energi.

Då nu, med vad tiden lider, massor av avtal komma till stånd vid försäljning av vattenkraft att säljarna tillförsäkras rättighet till elektrisk ström, är det en angelägenhet av största vikt, att lag och författning möjliggöra, att avtalen bli för framtiden säkerställda genom inteckning.

För ändamålet torde endast en obetydlig ändring av första paragrafen i lagen den 14 juni 1907 om servitut vara av nöden. Efter tagen del av »Betänkande med förslag till lag innefattande vissa bestämmelser i syfte att trygga rätt till elektrisk kraft m. m.», vilket betänkande utkom i tryck under fjolåret, befinnes, att kommitterade föreslagit antagande av en särskild lag, som avser att på betryggande sätt ordna alla rättsförhållanden på området. Vidkommande det speciella fall, varom denna motion handlar, föreslå kommitterade, att leverans av elektrisk kraft skall kunna intecknas som servitut (§ 9 i lagförslaget) utan att dock föreslå någon ändring uti lagen den 14 juni 1907 om servitut.

Då det ännu torde dröja avsevärd tid, innan kommitterades förslag blir upphöjt till lag, och betryggandet av redan ingångna avtal är en

angelägenhet, som icke tål något vidare uppskov, anser jag mig nödsakad att föreslå, att riksdagen provisoriskt ordnar frågan om tryggnande av avtal om leverans av elektrisk kraft på det sättet, att orden »leverans av elektrisk energi» inskjutas uti första paragrafen i lagen om servitut. Det bör kanske i detta sammanhang framhållas, att även om kommitterades lagförslag blir antaget, den lagändring jag härmed påkallar i allt fall måste ske.»

I skrivelse den 28 mars 1907 anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t ville låta föranstalta om utredning, på vilket sätt betryggande garantier för kontraktsevenligt åtnjutande av elektrisk energi måtte kunna genom lagstiftning eller eljest beredas avnämare av sådan energi, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning. I motiveringen framhölls, att rätten till leverans av elektrisk kraft enligt gällande svensk rätt otvivelaktigt icke vore av den art, att inteckning därför kunde fastställas i leverantörens fastighet.

*Utskottets
utlåtande.*

Vid 1909 års riksdag hemställdes uti en i andra kammaren väckt motion, att Kungl. Maj:t ville utarbета och förelägga riksdagen förslag till sådan ändring av inteckningsförordningen, att avtal om rätt till elektrisk ström från fastighet med vattenfall skulle kunna intecknas i fastigheten, och åberopades till stöd härför, att dylik rätt ej kunde hänföras till någon av de rättigheter, för vilkas säkerhet inteckningsförordningen medger fastställande av inteckning, ehuru jämväl innehavare av dylik rättighet, som i likhet med de flesta av de rättigheter, för vilka inteckning vore medgiven, innebure ett utnyttjande på visst sätt av fast egendom, borde beredas enahanda tillfälle att genom inteckning trygga rättighetens bestånd för framtiden. Som emellertid den i motionen avsedda fråga redan vore på Kungl. Maj:ts prövning beroende, hemställde lagutskottet i sitt utlåtande över motionen, att densamma icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd, och blev detta också riksdagens beslut.

Sedan Kungl. Maj:t därefter den 22 juni 1911 uppdragit åt en kommitté att utarbета förslag till tryggnande av avnämares rätt till kontraktsevenligt åtnjutande av elektrisk kraft m. m. samt framlägga förslag i ämnet, har samma kommitté den 16 december 1914 till Kungl. Maj:t överlämnat förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser i syfte att trygga rätt till elektrisk kraft. Sagda förslags 9 § innehåller följande

stadgande: »Den, som i skriftlig handling fått åt sig upplåten rätt att från station erhålla elektrisk kraft, äge till säkerhet för rättighetens bestånd erhålla inteckning i den fastighet eller vattenfallsrätt, vartill stationen hör, i den ordning och under de villkor, förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom stadgar ifråga om inteckning till säkerhet för avtal angående nyttjanderätt till fast egendom; dock att inteckning icke må beviljas utan skriftligt medgivande av fastighetens ägare eller vattenfallsrättens innehavare.

»Är rätten till elektrisk kraft betingad till förmån för viss fastighet eller vattenfallsrätt, må inteckning i den fastighet eller vattenfallsrätt, vartill stationen hör, kunna fastställas i den ordning och under de villkor, som i nyssnämnda förordning föreskrivas rörande inteckning för servitutsavtal.»

I sin motivering anför kommittén bland annat: Redan nu kan man hos oss erhålla inteckning för rätt till avkomst av en fastighet såsom att hämta vatten, sten eller grus m. m. Från en rätt av detta slag skiljer sig rätten till elektrisk kraft därigenom, att det för dennas framställande fordras, utöver vad som finnes på fastigheten, även ett större eller mindre mått av mänsklig verksamhet. Härutinnan är den elektriska kraften dock i viss mån likställd med undantagsförmåner, för vilka hos oss inteckning kan meddelas. Sådana förmåner bestå ofta av lantmannaprodukter, och för att framställa dem erfordras i regel mänskligt arbete. Att möjliggöra inteckning i en fastighet till säkerhet för rätt till elektrisk kraft, åtminstone då den framalstras av något, som finnes å fastigheten, torde för den skull icke böra möta någon betänklighet utan fastmer vara en följdriktig utveckling av gällande rättsregler. Finnes å en fastighet anläggning, varigenom till fastigheten hörande vattenkraft förvandlas till elektrisk kraft, synes kommittén möjlighet alltså böra beredas att erhålla inteckning i fastigheten till betryggande av avtal om bekommande av kraft från anläggningen. Är avtalet om rätt till elektrisk kraft så avfattat, att kraften är betingad till förmån för viss fastighet, bör inteckning kunna meddelas såsom för servitut.

På sätt motionären erinrar hava, enligt vad utgången i flera rättsfall giver vid handen, domstolarna icke ansett sig kunna för rätt till leverans av elektrisk kraft meddela inteckning i leverantörens fastighet. Kommittén har jämväl utgått från att sådan rätt är av annan art än de rättigheter, därför i gällande lag inteckning är medgiven, samt att för berörda rättighet i följd härav måste skapas en ny inteck-

ningsrätt, i vissa fall i form av nyttjanderätts-, i andra av servitutsinteckning.

Förevarande motion synes utskottet vara ett uttryck för den berättigade önskan på många håll i landet, att den verkställda utredningen måtte inom den närmaste framtiden resultera i framläggandet av förslag till den utav riksdagen begärda lagstiftningen. Enligt vad utskottet erfarit är förut omförmälda kommittébetänkande för närvarande remitterat till vederbörande myndigheter för yttrande. Att i detta ärendets läge riksdagen skulle för sin del antaga lagförslag i den riktning, motionären förordat, synes icke utskottet kunna tillrådas. Emellertid vill utskottet giva uttryck åt sin förhoppning att, därest resultat av kommitténs lagstiftningsarbete i dess helhet icke kan redan för nästa års riksdag framläggas, Kungl. Maj:t skall, om sådant finnes möjligt, till särskild omprövning för riksdagen framlägga lagförslag rörande inteckning för rätt till elektrisk kraft.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 2 mars 1916.

På lagutskottets vägnar:

CARL LINDHAGEN.

Reservation

av herr *Lindhagen*, som anført:

»Utskottet har själv medgivit, att motionen är uttryck för en berättigad önskan. Det är uppenbart, att i avvaktan på en lagstiftning, som medger inteckningsrätt till tryggande av sådana avtal, varom här är fråga, lätt kan inträffa, att mången genom lagens ofullständighet kan gå förlustig välförvärvade och särdeles betydelsefulla rättigheter.

Det är just för sådana fall angeläget att genom en provisorisk lag skapa ett försvarligt rättstillstånd, intill dess frågan hunnit bliva ordnad genom en definitiv lagstiftning. Sådana provisoriska lagar givas

mångahanda exempel på, särskilt då det gäller utnyttjandet av naturrikedomar. En dylik lag var den provisoriska norrländska egostyckningslagen, som gällde för vissa år i avvaktan på en slutlig lagstiftning. Förbud mot inmutningsrätt gäller av enahanda anledning för viss tid i norra delarne av riket. Andra kammaren har två gånger i dylikt syfte antagit en provisorisk författning om förbud för bolagsförvärv av fast egendom.

I kommitterades förslag upptages även rätt till inteckning i förevarande fall för beståndet av skriftlig handling i allmänhet, varigenom någon fått åt sig upplåten rätt att från station erhålla elektrisk kraft, under det att motionären inskränker sitt yrkande till de fall, då förmänen betingas för viss fastighet. Denna senare inskränkning lämpar sig särskilt för en provisorisk lagstiftning; då den, såsom kommitterade yttrat, i själva verket ej avser att införa någon ny princip för inteckning utöver den, som redan godtagits av lagen, samt dessutom torde täcka de mest angelägna fallen.

Kommitterades förslag avser även inteckning i vattenfallsrätt, vilket motionären däremot ej upptagit. Då vattenfallsrätten ej lärer hitintills vunnit någon tillämpning, kan trängande behov för tillfället ej antagas finnas för en sådan utsträckning.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen ville för sin del antaga följande

Lag rörande rätt till inteckning i visst fall,

Lägges å fastighet besvär att till förmån för annan fastighet tåla ledning för överförande av kraft eller leverans av elektrisk energi, må till säkerhet för denna rättighets bestånd meddelas inteckning under de villkor och i den ordning, som i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom föreskrives rörande inteckning för servitutsavtal.

Denna lag träder i kraft från och med dagen efter den, då kungörelse enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling och gäller intill den 1 september 1918.